

3. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні: опитування загального населення. MOM ООН міграція. 2022, 14 с. URL: https://displacement.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R8_UKR.pdf

УДК 342

Надежденко А.О.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування

ЩОДО ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЕТИЦІЇ В ДЕЯКИХ ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

Петиція як право і як форма реалізації конституційного права на участь в управлінні державними справами запроваджена в багатьох державах світу. Право на петицію визнано на міжнародному рівні та ґрунтується на основних принципах участі в процесі прийняття політичних рішень, залучення громадян до участі у формуванні процесів державотворення. Безсумнівно, саме петиція є формою реалізації конституційного права на участь в управлінні державними справами, зокрема з точки зору правових наслідків, які вона спричиняє.

Згідно Статті 44 Хартії Європейського Союзу про основоположні права що передбачає право на подання електронної петиції: «кожен громадянин або громадянка Європейського Союзу, фізична або юридична особа, що проживає або має офіційне зареєстроване місце перебування в одній із держав-членів, має право на подання петиції до Європейського парламенту» [1] та відповідно до ст. 227 Консолідованої версії Договору про функціонування Європейського Союзу [2], «будь-який громадянин Союзу, або будь-яка фізична чи юридична особа, яка має резиденцію чи зареєстрований офіс у країні-члені, має право адресувати індивідуально або разом із іншими громадянами петицію до Європейського Парламенту з питання, яке входить до сфери діяльності Союзу і стосується суб'єкта подання напряму», петиція в ЄС розглядається як індивідуальне або колективне звернення до (у даному випадку) Європейського Парламенту із питання, що відноситься до його компетенції напряму і стосується особи/осіб, які подають петицію.

Відповідно до п. 45 рекомендацій CM/Rec (2009) 1 «Електронна демократія», прийнятих Комітетом Міністрів Ради Європи 18 лютого 2009 року [3] державам-членам щодо електронної демократії, «електронна петиція – це електронне подання протесту або рекомендації до демократичної інституції».

До речі, найперше електронні петиції запрацювали в Шотландії ще у 1999 році, у 2005 році – у Португалії та Німеччині, а на рівні Європейського Союзу в 2014 році відбувся реліз багатомовної системи електронних петицій до Європейського Парламенту [4, с. 2].

Сьогодні петиція визначається як фундаментальне право людини і громадянина на рівні Європейського Союзу, що передбачено відповідними нормативно-правовими актами. Так, петиції передбачені як на конституційно-правовому рівні у державах-членах Європейського Союзу, так і на трансдержавному рівні, а саме на рівні Європейського Союзу в цілому.

В свою чергу на рівні Основного Закону (Конституції) петиція закріплена не в усіх державах-членах. Наприклад у Королівстві Швеція, Великій Британії та Фінляндії право на петицію закріплено у звичайних законах. У конституціях деяких держав-членів Європейського Союзу не використовується термін «петиція», проте використовуються інші терміни [5]. Отже, спосіб нормативно-правового забезпечення та реалізації петицій відрізняються в державах-членах Європейського Союзу, проте, безперечно, петиції вважаються самостійним правом.

Основуючись на нормах конституцій держав-членів Європейського Союзу щодо конституційно-правової регламентації петицій, петиції як форми реалізації права на участь в управлінні державними справами можна класифікувати:

1. за суб'єктом подання петицій: громадяни (Португалія, Румунія); громадяни та/або резиденти (Мальта, Греція, Угорщина); юридичні особи (Європейський Парламент); представники органів публічної влади (Ірландія).

2. за кількістю суб'єктів подання: індивідуальні (Польща); колективні (Велика Британія); змішані (Люксембург, Португалія).

3. за суб'єктом розгляду: президент (Ірландія); парламент (Іспанія); уряд (Чехія, Румунія); органи місцевого самоврядування (Словенія); уповноважений орган/особа (Німеччина); змішані (Франція).

4. за характером петиції: державна (Італія); локальна (Словенія).

5. за формою подання: паперова (Франція, Греція, Мальта); електронна (Нідерланди, Литва, Італія).

6. за правовим результатом, який спричиняє: нормотворча (на місцевому чи державному рівнях); ненормотворча [5].

Досвід функціонування електронних петицій до Парламенту Великобританії, варто зазначити, є подібним до електронних петицій до Верховної Ради України, оскільки петиції не закріплені на конституційному рівні, проте діє окремий Закон та відповідна ІТ-платформа для подання петицій в електронній формі.

Сьогодні для України електронна петиція вже не є новим інструментом електронної демократії, інноваційною формою реалізації конституційного права на участь в управлінні державними справами. На державному, так і на місцевому рівнях нормативно-правове регулювання реалізації електронної петиції як форми реалізації конституційного права на участь в управлінні державними справами отримало свій прояв на рівні Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції [6], підзаконних нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України та на рівні рішень органів місцевого самоврядування. Отже, нормативно-правове регулювання електронних петицій на державному та місцевому рівнях є, по суті, дороговказом до залучення громадськості до участі в управлінні державними і місцевими справами.

Внаслідок повномасштабного вторгнення РФ в Україну змінилася кожна сфера українського життя. Електронна демократія не є винятком.

Сьогодні за тематикою електронних петицій можна відслідкувати суспільні настрої та потреби. Найпопулярнішими є петиції, що стосуються позбавлення від усього російського та радянського. Зараз, як ніколи, люди не хочуть жити на вулиці Горького, ходити до церкви з московським патріархатом, бачити пам'ятники Пушкіну. Українці розуміють, що культурна боротьба за свою

ідентичність має бути пріоритетом. Саме в умовах російської агресії цей процес набув справді загальнонаціонального масштабу.

На другому місці – тема благоустрою, але серед звичайних петицій щодо облаштування і ремонтів є також запити, спричинені воєнним станом (будівництво, відновлення та облаштування укриттів у населених пунктах, налаштувати систему повітряної тривоги, придбати більше ППО для захисту українських міст та ін.)

Також у трійці найпопулярніших петицій є освіта. Питання щодо безпеки організації освітнього процесу, психологічної підтримки, проблем українських дітей в закордонних школах/ВНЗ, роботи вчителів (викладачів) що перебувають на окупованих територіях та ін. найбільш турбують громадськість та визначають зміст електронних петицій в галузі освіти у 2022 року.

Воєнний час по-різному вплинув на життя українців, але процес подання петицій в українських регіонах не зупинився, а навпаки – саме інструмент електронних петицій почав активніше використовувати як спосіб волевиявлення та комунікації з владою.

Таким чином, сьогодні електронні петиції виступають способом діалогу між громадянським суспільством та органами влади будь-якого рівня, самостійним правом на участь у прийнятті рішень громадськістю, а отже, сприяють реалізації права людини і громадянина бути почутим. Право бути почутим є своєрідним індикатором чутливості органів влади та важливою складовою права на електронну петицію, що забезпечить ефективну взаємодію між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадою.

Література:

1. Хартія Європейського Союзу про основоположні права. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>
2. Consolidated version of the treaty on the functioning of the European Union / Official Journal of the European Union 26.10.2012, С 326/47. URL: <https://goo.gl/Jxn7qC>.
3. Електронна демократія. Рекомендації Ради Європи CM/Rec(2009)1: Міжнародний документ від 18.02.2009 р. URL: <https://goo.gl/ViWZv9>
4. Головань В. Електронні петиції (міжнародний досвід) Інформаційна довідка // Європейський інформаційно-дослідницький центр. 16 с.
5. Ємельянова А. Г. Аналіз правової регламентації права на петиції у конституціях європейських країн // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право». 2016. №25. С. 85–93.
6. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян»: Закон України від 02 липня 2015 року № 577-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19#Text>